

PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA ĐỘI NGŨ GIÁO VIÊN THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

Trần Thị Huyền Chang^(*)

Sự nghiệp giáo dục là sự nghiệp chung của Đảng, Nhà nước và toàn xã hội. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thấy được vai trò quan trọng của công tác giáo dục - đào tạo. Suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, Người dành nhiều tâm sức, thời gian, tình cảm cho sự nghiệp giáo dục nước nhà. Trong đó, Người đặc biệt chú trọng tới vị trí, vai trò của các thầy giáo, cô giáo với tư cách là những chiến sĩ hoạt động trên mặt trận văn hóa - tư tưởng. Người khẳng định: "...không có thầy giáo thì không có giáo dục... Không có giáo dục, không có cán bộ thì cũng không nói gì đến kinh tế văn hóa"⁽¹⁾. Trong thời kỳ hội nhập, đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước, chất lượng giáo dục, đạo đức nhà giáo... đang đặt ra những vấn đề cần suy nghĩ. Hơn lúc nào hết, cần trở lại với những quan điểm, lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh khi nói về thầy giáo, cô giáo, những người làm công tác giáo dục.

1. Vị trí, vai trò của đội ngũ giáo viên

Học tập, nghiên cứu tư tưởng của Hồ Chí

Minh, chúng ta luôn nhận thấy những trăn trở, yêu cầu, lời dặn dò và kỳ vọng to lớn của Người đối với việc xây dựng đội ngũ nhà giáo. Bên cạnh đó, Người còn là một người thầy, là tấm gương tiêu biểu cho các thế hệ nhà giáo Việt Nam. Ngay từ rất sớm, Người đã thấy được vai trò chiến sĩ tiên phong của những người tham gia mặt trận giáo dục. Năm 1925, khi vừa về đến Quảng Châu - Trung Quốc, Người đã tiến hành thành lập Việt Nam Thanh niên cách mạng đồng chí Hội. Người đã lựa chọn bảy thiếu niên, trong đó có Lý Tự Trọng, đưa đi đào tạo nhằm giáo dục, tổ chức thanh niên tiến hành truyền bá Chủ nghĩa Mác-Lênin, giác ngộ thành viên của tổ chức này trở thành tổ chức tiền thân của Đảng Cộng sản Việt Nam. Người đã đích thân tổ chức lớp học, biên soạn tài liệu và trực tiếp giảng dạy, tham gia huấn luyện, đào tạo đội ngũ cán bộ. Người coi giáo dục là một nhiệm vụ quan trọng của công cuộc giải phóng dân tộc. Mặc dù không trải qua bất kỳ một trường lớp đào tạo nào, song Người thực sự là người thầy giáo đầu tiên của cách mạng Việt Nam. Nhiều học trò của Người sau này đã trở thành những thầy giáo, những nhà giáo dục đi sâu vào phong trào quần chúng để dạy văn hóa, tuyên

^(*) Học viện Chính trị - Hành chính khu vực II, Học viện CT-HCQG Hồ Chí Minh

⁽¹⁾ Hồ Chí Minh *Toàn tập*, t.8, Nxb CTQG, HN, 1996, tr.184

truyền cách mạng cho đồng bào. Ngay sau khi Cách mạng Tháng Tám thành công, trong hoàn cảnh mới của đất nước, Người càng thấy rõ tính chất quan trọng và cấp bách của giáo dục. Vì vậy, Người đề cao nhiệm vụ giáo dục, yêu cầu mọi ngành, mọi giới phải tích cực "diệt giặc dốt". Người nói: Dốt nát cũng là kẻ địch. Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu. Để làm tốt được công tác đó, Người đánh giá rất cao vai trò của đội ngũ giáo viên: "Anh chị em là đội tiên phong trong sự nghiệp số 2 đó. Anh chị em chịu cực khổ khó nhọc, hi sinh phấn đấu, để mở mang tri thức phổ thông cho đồng bào, để xây đắp nền văn hóa sơ bộ cho dân tộc. Anh chị em làm việc mà không có lương bổng, thành công mà không có tiếng tăm. Anh chị em là những người "vô danh anh hùng". Tuy là vô danh nhưng rất hữu ích. Một phần tương lai của dân tộc nước nhà nằm trong sự cố gắng của anh chị em. Tôi mong rằng trong một thời kỳ rất ngắn, lòng hăng hái và sự nỗ lực của anh chị em sẽ có kết quả rất vẻ vang, đồng bào ta ai cũng biết đọc, biết viết. Cái vinh dự đó thì tượng đồng, bia đá nào cũng không bằng"⁽¹⁾. Đồng thời, Người cũng không quên nhắc nhở anh, chị em giáo viên phải chăm lo dạy dỗ con em của nhân dân thành người công dân tốt, người cán bộ tốt của nước nhà. Người nói: "Óc những người tuổi trẻ trong sạch như một tấm lụa trắng. Nhuộm xanh thì nó sẽ xanh. Nhuộm đỏ thì nó sẽ đỏ. Vì vậy sự học tập ở nhà trường có ảnh hưởng rất lớn cho tương lai của thanh niên và tương lai của thanh niên là tương lai của nước nhà"⁽²⁾. Dạy trẻ cũng như trồng cây non. Trồng cây non được tốt thì sau này cây lên tốt. Dạy

trẻ nhỏ tốt thì sau này các cháu thành người tốt. Như vậy, chúng ta có thể thấy, vai trò, nhiệm vụ của những thầy, cô giáo là vô cùng vẻ vang và cao quý. Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng từng nói: "Nghề dạy học là nghề cao quý vào bậc nhất trong các nghề cao quý của XHCN, nghề dạy học là nghề sáng tạo vì nó sáng tạo ra những con người sáng tạo"⁽³⁾. Nhà giáo dục học J.A.Comenxki đã nói: Dưới ánh mặt trời, không có nghề nào cao quý hơn nghề dạy học. Thầy giáo được ví như những "kỹ sư tâm hồn" và "nhiệm vụ của cô giáo, thầy giáo là rất quan trọng và rất vẻ vang"⁽⁴⁾. Trong bài phát biểu tại trường Đại học Sư phạm Hà Nội (tháng 10/1964) Bác Hồ nói: "Có gì vẻ vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng CNXH và chủ nghĩa cộng sản? Người thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo - là người vẻ vang nhất. Dù tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy giáo tốt là những người anh hùng vô danh. Đây là một điều rất vẻ vang. Nếu không có thầy giáo dạy dỗ cho con em nhân dân thì làm sao mà xây dựng CNXH được? Vì vậy, nghề thầy giáo rất quan trọng, rất vẻ vang; ai có ý kiến không đúng về nghề thầy giáo, thì phải sửa chữa"⁽⁵⁾. Thầy, cô giáo là những người có trách nhiệm đào tạo đội ngũ cán bộ cho đất nước, truyền bá tri thức cho thế hệ trẻ, cụ thể hóa tri thức trong sách vở để vận dụng vào thực tế cuộc sống, định hướng cho người học, thắp lửa cho thế hệ trẻ về lý tưởng, đạo đức chân chính, hệ thống các giá trị, tinh hoa văn hóa của dân tộc và nhân loại, bồi dưỡng cho họ những phẩm chất cao quý và năng lực sáng tạo phù hợp với sự phát triển và tiến bộ của xã hội. Mọi giáo trình, sách vở nếu không có thầy, cô giáo hướng dẫn thì người học cũng khó có thể tiếp cận. Vì vậy, để đáp ứng với yêu cầu giáo dục, "...giáo viên cũng phải tiến bộ cho kịp thời đại thì mới làm được nhiệm vụ. Chớ tự túc, tự mãn, cho là giỏi rồi thì dừng lại. Mà dừng lại là lùi bước,

(1) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.4, tr.220

(2) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.5, tr.102

(3) <http://www.thainguyen.ed.vn/thanhnien/c2hungsondt/1229/22931/nghe-giao-mot-nghe-cao-quy.aspx>

(4) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.12, tr.403

(5) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.11, tr.331-332

là lạc hậu, mình tự đào thải trước"⁽¹⁾. Theo Bác, để làm tốt công tác giáo dục cần: "xây dựng quan hệ thật tốt, đoàn kết thật chặt chẽ giữa thầy và thầy, giữa thầy và trò, giữa học trò với nhau, giữa cán bộ các cấp, giữa nhà trường và nhân dân để hoàn thành thắng lợi nhiệm vụ đó"⁽²⁾. Muốn làm được như vậy, Người yêu cầu: "Thầy và trò phải luôn luôn nâng cao tinh thần yêu Tổ quốc, yêu CNXH, tăng cường tình cảm cách mạng đối với công nông, tuyệt đối trung thành với sự nghiệp cách mạng, triệt để tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, sẵn sàng nhận bất kỳ nhiệm vụ nào mà Đảng và nhân dân giao cho"⁽³⁾. Để đội ngũ giáo viên làm tròn trách nhiệm của mình, đưa nền giáo dục Việt Nam đi lên, nhất thiết cần định hướng nền giáo dục theo một phương châm nhất quán, khoa học: "Giáo dục phải phục vụ đường lối chính trị của Đảng và Chính phủ, gắn liền với sản xuất và đời sống nhân dân. Học phải đi đôi với hành, lý luận phải liên hệ với thực tế. Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ XHCN, văn hóa, kỹ thuật, lao động và sản xuất"⁽⁴⁾. Đây là phương châm giáo dục hoàn chỉnh, mang tính chiến lược, đầy sáng tạo, có tác dụng thúc đẩy phương pháp dạy và học mang tính chủ động, loại bỏ dần phương pháp truyền thụ một chiều và học theo kiểu học tủ, học vẹt, lý luận suông. Cùng với việc xác định nhiệm vụ cho các thầy, cô giáo, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đặt niềm tin sâu sắc, sự kỳ vọng to lớn vào lực lượng tiên phong này, do đó, vào mỗi dịp đầu năm học mới, mặc dù trong hoàn cảnh chiến tranh ác liệt nhưng Người vẫn không quên gửi thư, điện chúc mừng để động viên các thầy, cô giáo và học sinh cố gắng lao động, học

tập. "Bác khen ngợi những cố gắng và thành tích mà các cô, các chú và các cháu đã đạt được"⁽⁵⁾, "Nước nhà trông mong, chờ đợi ở các em rất nhiều. Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với các cường quốc năm châu được hay không, chính là nhờ một phần lớn ở công học tập của các em"⁽⁶⁾. Tình cảm và sự quan tâm của Người là động lực, niềm tin vững chắc để đội ngũ thầy, cô giáo phấn đấu không mệt mỏi, vượt qua mọi khó khăn, gian khổ, cống hiến hết mình cho sự nghiệp "vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người" của dân tộc ta.

2. Phát huy vai trò của đội ngũ giáo viên trong giai đoạn hiện nay

Nhận thức rõ vị trí, vai trò quan trọng của đội ngũ thầy, cô giáo trong sự nghiệp "trồng người", Hồ Chí Minh rất quan tâm tới việc xây dựng đội ngũ giáo viên nhằm phát huy tốt vai trò của họ trong phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Thứ nhất, xây dựng đội ngũ thầy, cô giáo có lòng yêu nghề, yêu trường, hết lòng chăm sóc, yêu thương thế hệ trẻ, bồi đắp cho họ những lý tưởng, kiến thức tốt nhất. Đây là vấn đề có tầm quan trọng, ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng giáo dục - đào tạo. Người căn dặn: "Thầy cũng như trò, cán bộ cũng như nhân viên, phải thật thà yêu nghề mình"⁽⁷⁾. Yêu nghề, yêu người là cơ sở để các thầy, cô yên tâm công tác, toàn tâm, toàn ý, dồn hết tâm sức, nhiệt huyết vào công việc; biết vươn lên, nâng cao năng lực, đáp ứng yêu cầu nghề nghiệp; nâng cao tinh thần trách nhiệm; tích cực học hỏi; xây dựng bản lĩnh chính trị vững vàng, trau dồi kiến thức chuyên môn, nghiệp vụ để truyền thụ cho các thế hệ học trò. Vấn đề này đặc biệt có ý nghĩa trong giai đoạn hiện nay, khi một bộ phận không nhỏ các thầy, cô giáo phai nhạt lý tưởng, thờ ơ với xã hội, xa rời đời sống thực tế, lười biếng trong học tập và nâng cao trình độ; thái độ kèn cựa địa vị, xem nhẹ công việc của mình,

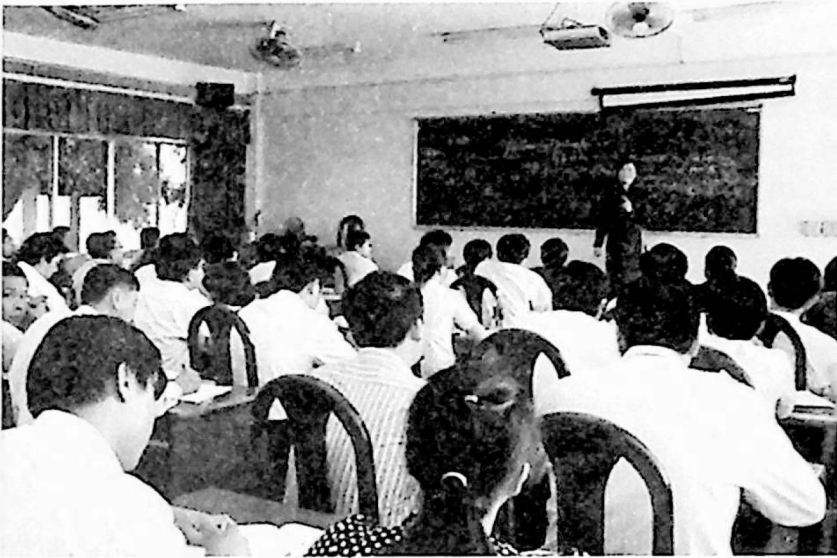
(1) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.9, tr.489

(2), (3) và (5) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.12, tr.403

(4) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.10, tr.190

(6) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.4, tr.33

(7) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.11, tr.331

Giờ giảng tại Học viện Chính trị - Hành chính khu vực II

Ảnh: HP

thiếu tinh thần xây dựng tập thể... Điều này đã ảnh hưởng không nhỏ đến hình tượng người thầy trong suy nghĩ của người học. Cho nên, hơn lúc nào hết, chúng ta cần xây dựng, củng cố niềm tin, lòng yêu nghề của thầy, cô giáo đối với nền giáo dục nước nhà.

Thứ hai, xây dựng đội ngũ thầy, cô giáo có phẩm chất đạo đức trong sáng, có tinh thần đoàn kết, kỷ luật, lễ lối làm việc nghiêm túc. Một người thầy giỏi không chỉ có kiến thức, trí tuệ mà quan trọng hơn, phải có đạo đức cách mạng, chí khí cao đẹp. Người nhắc nhở: "Thầy giáo và người lớn phải cùng nhau phụ trách; trước hết là phải làm gương mẫu cho các em trước mọi việc"⁽¹⁾, "phải là kiểu mẫu về mọi mặt, tư tưởng, đạo đức, lối làm việc"⁽²⁾. Nhân cách của người thầy có ảnh hưởng rất lớn tới người học, sức mạnh đó không thể thay thế bằng bất kỳ cuốn sách giáo khoa nào, bất kỳ câu chuyện châm ngôn đạo đức, bất kỳ một hệ thống khen thưởng hay trách phạt nào,

như Hồ Chủ tịch nói: "Một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền"⁽³⁾ nên "thầy tốt thì ảnh hưởng tốt, thầy xấu thì ảnh hưởng xấu"⁽⁴⁾. Vì lẽ đó, mọi lúc, mọi nơi Người đều yêu cầu đội ngũ giáo viên phải có đạo đức cách mạng, "trong giáo dục không những phải có tri thức phổ thông mà phải có đạo đức cách mạng, có tài phải có đức"⁽⁵⁾. Đức là gốc của người cách mệnh, nên chỉ có tài mà không có đức thì vô dụng. Mặt khác, Người còn căn dặn đội ngũ giáo viên phải luôn nêu cao tinh thần đoàn kết tập thể, đoàn kết giữa thầy và trò, giữa gia đình, nhà trường và xã hội; phát huy dân chủ, chú trọng phương pháp dạy học tích cực lấy người học làm trung tâm. Người nói: "Trong trường, cần có dân chủ. Đối với mọi vấn đề, thầy và trò cùng nhau thảo luận, ai có ý kiến gì đều thật thà phát biểu. Điều gì chưa thông suốt, thì hỏi, bàn cho thông suốt. Dân chủ nhưng trò phải kính thầy, thầy phải quý trò, chứ không phải là "cá đối bằng đầu"⁽⁶⁾.

Thứ ba, đội ngũ giáo viên cần không ngừng học tập, nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, đổi mới phương pháp dạy và học, chú trọng học tập lý luận chính trị, xây dựng phẩm chất người giáo viên vừa "hồng" vừa "chuyên". Người giáo viên là người trực tiếp truyền tải kiến thức cho thế hệ tương lai. Vì vậy, để xứng đáng là "người thầy", mỗi thầy giáo, cô giáo cần quán triệt đầy đủ, sâu sắc, toàn diện những lời dạy của Bác: "Người huấn luyện phải học tập mãi thì mới làm tốt được công việc của mình. Người huấn luyện nào tự cho mình là biết đủ cả rồi thì người đó là dốt nhất"⁽⁷⁾. W.Goethe từng nói: mọi lý thuyết đều là màu xám, chỉ cây đời là mãi mãi xanh tươi. Thực tiễn luôn vận động, kiến thức thì mênh mông, đòi hỏi các thầy, cô giáo

(1) và (5) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.8, tr.74 và 184

(2) và (7) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.6, tr.46

(3) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.1, tr.263

(4) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.9, tr.492

(6) Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.7, tr.456

phải chủ động tìm tòi, học hỏi, tích lũy, tiếp thu kiến thức để có thể đáp ứng được những yêu cầu của thực tế đặt ra. Sản phẩm của giáo dục là con người, là một thế hệ tương lai, nhất thiết không được tạo ra phế phẩm. Vì vậy, giáo dục được người thầy giáo, được cả một thế hệ.

Thứ tư, đội ngũ giáo viên cần tích cực, ra sức thi đua dạy tốt, học tốt. Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu, khi cả nước đều thi đua thì giáo viên không thể đứng ngoài, mà cần hăng hái tham gia đóng góp, hưởng ứng phong trào thiết thực này: "Thầy thi đua dạy, trò thi đua học. Thầy và trò thật thà đoàn kết và dùng cách dân chủ (thật thà tự phê bình và phê bình) để giúp nhau tiến bộ mạnh, tiến bộ mãi"⁽¹⁾. Mục đích của phong trào thi đua là tạo ra động lực khuyến khích tinh thần dạy và học, nâng cao kiến thức; tạo điều kiện để các thầy, cô giáo thể hiện năng lực, trí tuệ, từ đó nâng cao chất lượng giáo dục nhằm đạt được

mục tiêu mà nền giáo dục XHCN đã đề ra.

Bên cạnh những thành tựu quan trọng, sự nghiệp trồng người đang đặt ra cho Đảng, Nhà nước và nhân dân ta những thách thức và nguy cơ không thể xem thường. Đó là những biểu hiện của sự xuống cấp về chất lượng, đạo đức lối sống của đội ngũ giáo viên. Vấn đề đặt ra cho sự nghiệp trồng người hiện nay là phải thấm sâu, vận dụng sáng tạo tư tưởng của Hồ Chí Minh để xây dựng đội ngũ thầy, cô giáo giỏi, có trách nhiệm, phương pháp giáo dục luôn đổi mới. Nhiệm vụ này phải biến thành hành động của toàn Đảng, toàn dân để xứng đáng với mong mỏi của Người trước lúc đi xa là đào tạo thế hệ trẻ trở thành "rường cột" của nước nhà; bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết. Với việc xác định giáo dục - đào tạo là quốc sách hàng đầu, sự quan tâm của Đảng, Nhà nước ta trong giai đoạn hiện nay đối với lực lượng làm việc trong ngành giáo dục cũng chính là sự tiếp thu, vận dụng sáng tạo tư tưởng của Hồ Chí Minh về đội ngũ thầy, cô giáo □

⁽¹⁾ Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.6, tr.467

VẤN ĐỀ ĐẠO ĐỨC CÁN BỘ TRONG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

(tiếp trang 11)

thấy rằng, bản thân pháp luật tự nó không thể khiến mọi người cũng như nhà nước tuân theo, từ việc xây dựng, ban hành cho đến thực thi pháp luật đều thông qua nhân tố con người. Dù cho nội dung của luật pháp có tốt đẹp, tiến bộ như thế nào đi nữa, nhưng nếu những người nắm và thực thi quyền lực nhà nước không có đạo đức trong sáng, chỉ vì lợi ích cá nhân, cố tình bẻ cong pháp luật thì tính chất tốt đẹp, tiến bộ ấy chỉ nằm trên văn bản, trên lời nói chứ không thể được thể hiện trong hiện thực. Vì vậy, đạo đức của cán bộ trở thành điều kiện để pháp luật phát huy sức mạnh của nó. Hơn nữa, quý mến người có

đức, xem trọng đạo lý, không làm những điều trái với lương tâm... là ưu điểm, thế mạnh của truyền thống dân tộc. Nếu phát huy tốt truyền thống ấy, Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam sẽ thật sự vững mạnh, bởi vì nó dựa trên nền tảng đạo lý của dân tộc. Như vậy, việc tiếp thu tư tưởng và học tập tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh chẳng những không trái với chủ trương xây dựng Nhà nước ta thành Nhà nước pháp quyền XHCN của dân, do dân, vì dân mà còn giúp chúng ta xây dựng mô hình hoạt động và quản lý của Nhà nước thật sự phù hợp với đặc điểm của đất nước và con người Việt Nam trong giai đoạn hiện nay □